ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ
ARARAT MARZ

Մարզկենտրոնը՝	***Marz centre***
ք. Արտաշատ	Artashat town
Տարածաշրջանները՝	***Territoires***
Արարատ	Ararat
Արտաշատ	Artashat
Մասիս	Masis
Քաղաքները՝	***Towns***
Արտաշատ	Artashat
Մասիս	Masis
Արարատ	Ararat
Վեդի	Vedi

Տարածքը Territory	2 090 քառ. կմ/ sq. km
Հայաստանի Հանրապետության տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը, % Territory share of the marz in the territory of the Republic of Armenia, %	7.0
Համայնքներ, 2021թ. տարեկզգրի դրությամբ Communities, as of the beginning of 2021	95
Քաղաքներ Towns	4
Գյուղեր Villages	95
Բնակչության թվաքանակը 2021 թ. տարեկզգրի դրությամբ Population number as of the beginning of the year, 2021	256.6 հազ. մարդ/ hs. person
այդ թվում՝ *including:*	
քաղաքային urban	72.0 հազ. մարդ/ ths. person
գյուղական rural	184.6 հազ. մարդ/ ths. person
Հայաստանի Հանրապետության բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2020 թ.,% Share of marz population in the total population of the Republic of Armenia 2020, %	8.6
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2020 թ.,% Share of urban population size 2020, %	28.0
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր Agricultural land	156 470.0 հա/ ha
այդ թվում՝ վարելահողեր including: arable land	24 604.4 հա/ ha

Մարզի տարածքում է գտնվում Խոսրովի պետական արգելոցը (ծովի մակերևույթից 1 600 - 2 300 մ բարձրության վրա):

Արարատի մարզը հանրապետության տնտեսապես զարգացած մարզերից է:

Մարզի տարածքով է անցնում հանրապետական նշանակության Երևան-Երասխ-Արցախ ավտոմայրուղին և Երևան-Երասխ երկաթուղին:

2020թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան ոլորտների ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն 14.3%
- գյուղատնտեսություն 15.0%
- շինարարություն 5.6 %
- մանրածախ առևտուր 4.4 %
- ծառայություններ 1.4 %

Տնտեսության հիմքը գյուղատնտեսությունն է: Այն հիմնականում մասնագիտացված է խաղողագործության, պտղաբուծության և բանջարաբուծության մեջ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

Արդյունաբերության առաջատար ուղղությունները սննդամթերքի, ծխախոտային արտադրատեսակների, խմիչքների արտադրություններն են, ինչպես նաև հիմնային մետաղների արտադրությունը այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրությունը:

Մարզի բազմաճյուղ արդյունաբերության հիմնական և գլխավոր ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ առավել զարգացած են հետևյալ երեք ճյուղերը.

ա) սննդամթերքի և խմիչքների արտադրություն (մրգերի, բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ալկոհոլային խմիչքների արտադրություն),

բ) ծխախոտային արտադրատեսակների (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա),

գ) հիմնային մետաղների արտադրություն

դ) ոչ մետաղական հանքային արտադրանքի արտադրություն (ցեմենտի, կրի, ասբոցեմենտային իրերի արտադրություն, քարի կտրում և վերամշակում):

Արտաշատ քաղաքը (2021թ. տարեսկզբին՝ 19.1 հազ. բնակիչ) մարզկենտրոնն է: Քաղաքը գտնվում է Երևանից 30 կմ հեռավորության վրա (հայոց պատմական մայրաքաղաք Արտաշատից 10 կմ հյուսիս-արևմուտք), զբաղեցնում է 800 հա տարածություն:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ հատկապես առանձնանում են սննդամթերքի և խմիչքների

The public nature reserve of Khosrov is situated in the territory of the marz (it is at a height of 1 600-2 300 m above sea level).

Ararat marz is one of the economically developed marzes of the republic.

Yerevan-Yeraskh-Artsakh highway and Yerevan-Yeraskh railway of republican importance run through the territory of the marz.

In 2020 the share of economy main branches of the Republic of Armenia Ararat marz in total volume of correspondent branches of the republic comprised.

- industry 14.3%
- agriculture 15.0%
- construction 5.6 %
- retail trade 4.4 %
- services 1.4 %

Economy is based on agriculture. It is mainly specialized in wine-growing, fruit-growing and vegetable-growing.

Freight and passenger transportations in the marz are implemented by road transport.

The leading trends of industry are manufacture of food products of drinks as well as manufacture of basic tobscco metals and other non-metallic mineral products.

Manufacturing is the main and general trend of multibranch industry of the marz, of which the following three branches are more developed:

a) manufacture of food products and drinks (processing and canning of fruit and vegetable, manufacture of distilled alcoholic beverages),

b) manufacture of tobacco products (tobacco fermentation),

c) production of base metal

d) manufacture of other non-metallic mineral products (manufacture of cement, lime carbonate, asbestos cement products, cutting and processing of stone).

Artashat town (as of the beginning of 2021 comprised 19.1 ths. inhabitants) is the centre of the marz. The town is situated in 30 km distance from Yerevan (in 10 km distance to the North-West from historical Armenian town- Artashat); it occupies the area of 800 ha.

Manufacturing is the main trend of industry of the town, in which manufacture of food products and beverages (processing and canning of fruit and vegetable,

արտադրությունը (մրգերի, բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ալկոհոլային խմիչքների), ինչպես նաև ոչ մետաղական հանքային այլ արտադրանքի արտադրությունը (կղմինդրի, աղյուսի և թրծված կավից շինարարական արտադրատեսակների, բնական քարերից երեսպատման նյութերի արտադրությունը):

Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի նաև գյուղատնտեսությունը, որի հիմնական ուղղությունը բուսաբուծությունն է:

Արարատ քաղաքը (2021թ. տարեսկզբին՝ 20.4 հազ. մարդ) գտնվում է Երևանից 47 կմ հեռավորության վրա, հիմնադրվել է 1936թ.: Հայտնի է որպես արդյունաբերական կենտրոն: Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ իր գերակշիռ տեղն ունի ոչ մետաղական հանքային և այլ արտադրանքի արտադրությունը (ցեմենտի, կրի և ասբոցեմենտային իրերի արտադրությունը):

Վեդի քաղաքը (2021թ. տարեսկզբին՝ 11.8. հազ. մարդ) գտնվում է Վեդի գետի աջ ափին, Երևանից 48 կմ հեռավորության վրա: Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որում կարևոր տեղ է զբաղեցնում բնական քարերից երեսպատման նյութերի, էլեկտրական և հսկիչ սարքերի ու սարքավորումների, պլաստմասաներից պատրաստվող շինարարական իրերի արտադրությունը:

Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի նաև գյուղատնտեսությունը, որի հիմնական ուղղությունը դաշտավարությունն է:

Մասիս քաղաքը (2021թ. տարեսկզբին՝ 20.7 հազ. մարդ) գտնվում է Հրազդան գետի ձախ ափին, Երևանից 14 կմ հեռավորության վրա: Խոշոր երկաթուղային ապրանքային կայան է, որն ունի միջմարզային նշանակություն և սպասարկում է Երևան քաղաքին:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ է զբաղեցնում սննդամթերքի արտադրությունը (մրգերի և բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում), թղթի և թղթային արտադրատեսակների արտադրությունը և ծխախոտի ապրանքների արտադրությունը (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա):

manufacture of distilled alcoholic beverages) as well as manufacture of other non-metallic mineral products (food products processing and preserving of fruitand vegetables, manufacture of paper and paperbard) and manufacture of tobacco products (tobacco fermentation) comprise prevailing part.

Agriculture is of great importance in the economic life of the town as well, in which cultivation is the main trend.

Ararat town (as of the beginning of 2021 comprised 20.4 ths. people) is situated in 47 km distance from Yerevan and it was found in 1936. It is known as an industrial centre. Manufacturing is the main trend of industry of the town, in which manufacture of other non-metallic mineral products (manufacture of cement, lime carbonate, asbestos cement products) comprises its prevailing part.

Vedi town (as of the beginning of 2021 comprised 11.8 ths. people) is situated on the right bank of Vedi River, in 48 km distance from Yerevan. Manufacturing is the main trend of industry of the town, in which manufacture of clothing materials from natural stones, manufacture of electrical equipment and control apparatus, manufacture of builders' ware of plastic are of great importanc

Agriculture is of great importance in the economic life of the town as well, in which cultivation is the main trend.

Masis town (as of the beginning of 2021 comprised 20.7 ths. people) is situated on the left bank of Hrazdan River, in 14 km distance from Yerevan. It is a big railway and goods transporting station, which is of interregional importance and supplies Yerevan city.

Manufacturing is the main trend of industry of the town, in which manufacture of wood and wood products (manufacture of wood sawing and planing, manufacture of unassembled wooden flooring including manufacture of parquet) and manufacture of tobacco products (tobacco fermentation) comprise prevailing part.

ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՍԵՌԱՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԲՈՒՐԳԸ, 2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ

AGE AND SEX PYRAMID OF ARARAT MARZ DE JURE POPULATION 2021 as of January 1

%

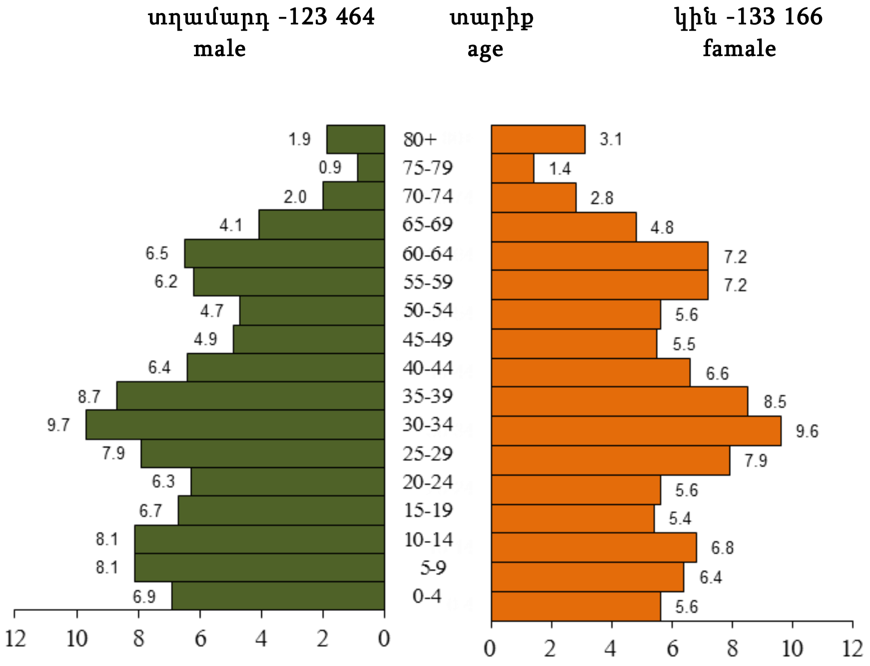

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
EDUCATIONAL INSTITUTIONS

	Քանակը Number					
	2016	2017	2018	2019	2020	
Պետական նախադպրոցական	78	80	78	81	81	State pre-school
Պետական հանրակրթական	112	112	112	112	112	State general educational
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղ-ծագործական կենտրոններ	21	21	22	23	23	Musical, art schools, creative centers for children
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական [1]	1	1	3	3	3	State preliminary vocational educational[1]
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	4	4	4	4	4	State middle vocational educational

ՔԱՂԱՔՆԵՐ
TOWNS/CITIES

Անվանումը	Town name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ[2] Population de jure number as of January 1, 2021, person[2]
Արտաշատ	Artashat	19 114
Մասիս	Masis	20 667
Արարատ	Ararat	20 407
Վեդի	Vedi	11 758

[1] Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:
Including those middle vocational educational institutions, which implement preliminary vocational program.

[2] Հայաստանի Հանրապետության քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացված է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող բնակչության ընթացիկ հաշվառմամբ:
Ppulation of city/towns of the Republic of Armenia are presented according to the current population statistics based on the 2011 Population Census of the RA.

ԳՅՈՒՂԵՐ
VILLAGES

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ[1] Population de jure numberas of January 1, 2021, person[1]
Արտաշատի տարածաշրջան Artashat district			
1	Աբովյան	Abovyan	1 395
2	Ազատավան	Azatavan	2 921
3	Այգեզարդ	Aygezard	2 995
4	Այգեպատ	Aygepat	1 476
5	Այգեստան	Aygestan	2 438
6	Արաքսավան	Araksavan	850
7	Արևշատ	Arevshat	2 212
8	Բերդիկ	Berdik	853
9	Բերքանուշ	Berkanush	1 902
10	Բաղրամյան	Baghramyan	1 804
11	Բարձրաշեն	Bardsrashen	1 547
12	Բյուրավան	Byuravan	1 247
13	Բուրաստան	Burastan	1 972
14	Գետազատ	Getazat	2 005
15	Դալար	Dalar	2 456
16	Դեղձուտ	Deghdsut	902
17	Դիմիտրով	Dimitrov	1 159
18	Դիտակ	Ditak	664
19	Դվին	Dvin	2 867
20	Ոստան	Vostan	3 102
21	Ջրաշեն	Jrashen	1 704
22	Կաքավաբերդ	Kaqavaberd	-
23	Հովտաշեն	Hovtashen	1 093
24	Հնաբերդ	Hnaberd	593
25	Լանջազատ	Lanjazat	1 343
26	Վերին Դվին	Verin Dvin	1 834
27	Վերին Արտաշատ	Verin Artashat	3 881
28	Վարդաշեն	Vardashen	540
29	Կանաչուտ	Kanachut	1 309
30	Մասիս	Masis	1 501

[1] ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 954 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ամբողջությամբ և ըստ մարզերի, ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են Արդարադատության նախարարության Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման և Ոստիկանության (ճշգրտված՝ տ/տ կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության արդյունքներով) վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա: Ընդ որում, վերջինս վերազնահատված է ՏՏԿԱՀ արդյունքներով ստացված միգրացիայի տվյալներով (շեղումը՝ 01.01.2021թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +10.7%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գյուղերի միջև տվյալ տեղեկատվության գրանցման, փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:
The sources of these data on RA villages are statistical annual reporting forms «Age and Sex composition of rural population» provided by the communities. According to this source the total resident population of RA 954 villages, as a whole and by marzes (regions), have some deviation from the same data of current statistics of population, which are based on the administrative registers of the Civil Status of the Ministry of Justice and the Police (Adjusted by the Results of Integrated Living Conditions Survey), while the latter is statistically adjusted by the migration results of ILCS (as of 01.01.2021 the deviation comprised +10.7% for the Republic). The deviation is mainly due to the lack of a system for recording, sharing, comparing and nominal data level calibration of the information given between the villages.

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ[1] Population de jure numberas of January 1, 2021, person[1]
31	Քաղցրաշեն	Qaghtsrashen	2 951
32	Մխչյան	Mkhchyan	4 920
33	Մրգավետ	Mrgavet	2 480
34	Մրգավան	Mrgavan	1 764
35	Մրգանուշ	Mrganush	1 231
36	Շահումյան	Shahumyan	4 174
37	Նարեկ	Narek	1 218
38	Նորաշեն	Norashen	3 536
39	Նշավան	Nshavan	1 456
Արարատի տարածաշրջան Ararat district			
1	Ավշար	Avshar	5 187
2	Արալեզ	Aralez	2 546
3	Արարատ	Ararat	8 205
4	Արմաշ	Armash	2 559
5	Այգավան	Aygavan	4 325
6	Գինեվետ	Ginevet	675
7	Գոռավան	Goravan	2 618
8	Դաշտաքար	Dashtaqar	560
9	Երասխ	Yeraskh	896
10	Եղեգնավան	Yeghegnavan	1 474
11	Զանգակատուն	Zangakatun	1 190
12	Շաղափ	Shaghap	930
13	Ոսկետափ	Vosketap	5 068
14	Պարույր Սևակ	Paruyr Sevak	522
15	Ուրցալանջ	Urtsalanj	148
16	Ուրցաձոր	Urtsadsor	3 216
17	Լանջառ	Lanjar	215
18	Լանջանիստ	Lanjanist	142
19	Լուսառատ	Lusarat	2 687
20	Լուսաշող	Lusashogh	643
21	Նոյակերտ	Noyakert	1 965
22	Նոր կյանք	Nor Kyanq	2 702
23	Նոր ուղի	Nor Ughi	882
24	Սուրենավան	Surenavan	2 598
25	Սիսավան	Sisavan	2 223
26	Տափերական	Taperakan	4 041
27	Տիգրանաշեն	Tigranashen	142
28	Վարդաշատ	Vardashat	186
29	Վանաշեն	Vanashen	2 580
30	Փոքր Վեդի	Pokr Vedi	3 322
Մասիսի տարածաշրջան Masis district			
1	Ազատաշեն	Azatashen	736
2	Այնթափ	Ayntap	9 856
3	Արբաթ	Arbat	1 783
4	Արգավանդ	Argavand	1 917
5	Արևաբույր	Arevabuyr	1 310
6	Գեղանիստ	Geghanist	3 020
7	Գետափնյա	Getapnya	1 483

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ[1] Population de jure numberas of January 1, 2021, person[1]
8	Դաշտավան	Dashtavan	2 262
9	Դարակերտ	Darakert	2 725
10	Դարբնիկ	Darbnik	1 185
11	Զորակ	Zorak	2 017
12	Խաչփառ	Khachpar	2 069
13	Հայանիստ	Hayanist	2 413
14	Հովտաշատ	Hovtashat	4 022
15	Ղուկասավան	Ghukasavan	2 108
16	Մարմարաշեն	Marmarashen	3 528
17	Նիզամի	Nizami	1 225
18	Նորաբաց	Norabats	2 465
19	Նորամարգ	Noramarg	2 101
20	Նոր Խարբերդ	Nor Kharberd	7 554
21	Նոր Կյուրին	Nor Kyurin	1 132
22	Ջրահովիտ	Jrahovit	1 098
23	Ռանչպար	Ranchpar	1 231
24	Սայաթ –Նովա	Sayat-Nova	2 140
25	Սիս	Sis	1 498
26	Սիփանիկ	Sipanik	558

ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2020թ.
SOME SOCIAL INDICATORS OF DISTRICT COMMUNITY WITH 10 000 POPULATION IN ARARAT MARZ, 2020

	Ընդա-մենը Total	*նրանցից՝ including:*		
		կանայք[1] women[1]	տղա-մարդիկ[1] men[1]	
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 187	4 813	Population, person
Ծնվածներ, մարդ	100	46	54	Births, person
Մահացածներ, մարդ	118	52	67	Deaths, person
Ամուսնություններ	36	X	X	Marriages
Ամուսնալուծություններ	7	X	X	Divorces
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	35.3	X	X	Total area of housing stock provided per inhabitant, square metre
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝				**Education sphere, attendance to educational institutions, person**
նախադպրոցական	298	185	113	pre-school
հանրակրթական	1 458	691	767	general schools
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	136	93	43	musical, art schools, creative centers for children
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	10	2	8	preliminary vocational
միջին մասնագիտական	55	28	27	middle vocational
բարձրագույն մասնագիտական	-	-	-	higher vocational
Առողջապահության ոլորտ՝				**Public health sphere**
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	31 726	…	…	annual attendance to polyclinic during the year (number of attendances)
Մարզիկներ, մարդ	53	3	50	Athletes, person
Սոցիալական ապահովության ոլորտ				**Social insurance sphere**
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 415	820	595	total pensioners/ as of the end of the year/ person
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	272	X	X	families that get poverty family benefit and one-time benefit
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում				**Annual attendance during the year**
գրադարան	7 736	…	…	library
թատրոն	235	…	…	theatre
համերգ	-	-	-	concert
թանգարան	108	…	…	museum
Իրավական ոլորտ				**Law sphere**
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	72	X	X	total crimes, during the year
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	43	X	X	of which - not grave crime
միջին ծանրության	20	X	X	medium crime
ծանր	9	X	X	grave crime
առանձնապես ծանր	1	X	X	special grave crime

[1] Ցուցանիշները հաշվարկային են:
The indicators are accountable.